

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ’ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності.....	6
1.2. Зовнішня торгівля – це основна форма зовнішньоекономічної діяльності.....	13
1.3. Поняття зовнішнього боргу та його вплив на зовнішньоекономічну діяльність.....	18
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ.....	26
2.1. Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі України.....	26
2.2. Аналіз структури експорту та імпорту товарів.....	33
2.3. Аналіз структури експорту та імпорту послуг.	37
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ.....	44
3.1. Аналіз динаміки зовнішнього боргу України.....	44
3.2. Аналіз структури державного боргу.....	49
ВИСНОВКИ.....	60
Список використаної джерел.....	64
Додатки.....	68

ВСТУП

Розгортання процесу глобалізації виступає однією з основних ознак розвитку світового господарства, що трансформує напрями розвитку національних економік і змінює тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Глобалізація – це складний і багаторівневий процес послідовних якісних перетворень світової економіки, що відбуваються на основі усупільнення виробництва та поглиблення інтеграційних процесів у результаті швидкого зростання та прискорення міжнародного руху послуг, товарів і капіталів, широкого розвитку новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, глобальних телекомунікаційних мереж тощо.

Глобалізація є однією з головних тенденцій у розвитку сучасного світу, яка істотно впливає на економічне життя практично всіх країн світу і, звичайно, на Україну, яка цілком усвідомлено, активно та цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в міжнародну економіку. В таких умовах Україна має визначити оптимальні шляхи приєднання до цього процесу, що забезпечило б їй максимальні зовнішні переваги та мінімальні внутрішні втрати.

Очевидно, що взаємозалежність національних економік і їхнє взаємопроникнення здатне як подарувати їм нові можливості, так і завдати чималих збитків. Для використання переваг, що несе глобалізація уряду, організаціям та бізнес-структурам України необхідно виробити відповідну стратегію дій, яка б спиралася на всебічну теоретичну та практичну оцінку нинішніх реалій розвитку людства.

Сучасні економічні перетворення, які можна спостерігати в Україні, мають на меті, з одного боку, поступову інтеграцію національних підприємств до системи міжнародних економічних відносин, а з іншого – залучення іноземних підприємців до роботи в нашій країні.

Значущість міжнародної діяльності та міжнародних зв'язків у розвитку економіки та добробуту країн, у тому числі й України, постійно зростає. Історичний досвід також підтверджує позитивний вплив і вигідність

розширення участі держав у міжнародному поділі праці та в різноманітних формах міжнародних зв'язків.

Важливим є й той факт, що зовнішньоекономічна діяльність стає запорукою економічного зростання. Особливої актуальності це набуває за сучасних умов, коли процеси міжнародної економічної інтеграції інтенсифікуються: зовнішньоекономічна діяльність сприяє розвитку експортного потенціалу; вирішує проблему нестачі енергоносіїв, машин, устаткування та обладнання, новітніх технологій і певних товарів народного споживання. Все це свідчить про **актуальність обраної теми**.

Мета дослідження полягає у статистичному вивченні зовнішньоекономічної діяльності України, виявленні основних тенденцій, що характеризують динаміку зовнішньоторговельного обороту та зовнішнього боргу країни.

Для досягнення поставленої мети в ході роботи **необхідно**:

- проаналізувати динаміку зовнішньоторговельного обороту;
- здійснити аналіз структури експорту-імпорту в цілому, а також їх регіональну та товарну структуру;
- проаналізувати динаміку та структуру зовнішнього боргу (за секторами економіки, валютну);
- обґрунтувати основну тенденцію розвитку зовнішнього боргу України та напрямки його скорочення.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання зовнішньоекономічної діяльності України.

Предметом дослідження магістерської роботи є теоретичні та практичні аспекти зовнішньоекономічної діяльності України в цілому, а також окремих її складових.

Для вирішення поставлених завдань у роботі були використані наступні **статистичні методи**: статистичного спостереження, узагальнюючих статистичних показників, методи аналізу динаміки, математичного

модельовання. Також широко застосувались методи табличного та графічного представлення даних.

Інформаційною базою дослідження проведеного в магістерській роботі виступили Закони України; спеціальна статистична література; періодичні видання; офіційні статистичні матеріали по Україні та окремих регіонах, які містяться на сайті Державної служби статистики України, Національного банку України, Статистичних щорічників.

Магістерська робота складається із трьох розділів, в яких послідовно аналізується поставлена проблема. У першому розділі розглянуто сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності, описані теоретичні та практичні аспекти зовнішньої торгівлі України, проведений теоретичний аналіз впливу зовнішнього боргу держави на її економіку.

У другому розділі проведено аналіз динаміки зовнішньої торгівлі та структури експорту й імпорту товарів та послуг у 2005 – 2016 рр, проаналізовано товарну та регіональну структуру експорту-імпорту. Визначено основні країни-партнери України в експортно-імпортних операціях.

У третьому розділі здійснено аналіз зовнішнього боргу України, його валютну структуру та структуру за секторами економіки, визначено основні тенденції розвитку. Зроблено прогноз зовнішнього боргу на 2018-2019 рр. Запропоновано шляхи скорочення зовнішнього боргу України.

При виконанні дипломної роботи використовувались комп'ютерні програми Microsoft Word та Microsoft Excel.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано статтю: Гомонюк, А. В. Статистичний аналіз експортно-імпортних операцій України [Текст] // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина I. – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С.33-42.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність України. Для цього були розраховані показники динаміки зовнішньоторговельного обороту, експорту й імпорту товарів та послуг за період 2005-2016 рр.

Проаналізовано географічну структуру експорту та імпорту України, виявлені головні партнери країни в 2005 та 2016 роках. Визначено основні статті експорту та імпорту товарів та послуг.

Також було здійснено аналіз динаміки та структури зовнішнього боргу країни.

Проведений аналіз дозволив нам зробити наступні висновки.

У 2016 р. зовнішньоторговельні операції з товарами Україна здійснювала з партнерами із 226 країн світу. Експортували товари до 198 країн світу, імпортували – із 207 країни. Кількість підприємств, що здійснювали зовнішню торгівлю товарами становили в експорті 15,6 тис. одиниць, в імпорті – 24,9 тис. одиниць.

За період 2006–2016 рр. зовнішньоторговельний оборот України збільшився на 11371,6 млн. дол. США або на 14,3 %. При цьому зростання зовнішньоторговельного обороту порівняно з попереднім роком відбувалось лише в 2006-2008 рр. та 2010-2012 рр. В усі інші роки відбувалось зменшення аналізованого показника. Найбільше зростання було в 2008 році.

Найбільше зростання обсягу товарів, що експортували з України, відбулося у 2008 році, у цьому ж році відбулося найбільше зростання експорту послуг.

Протягом усього аналізованого періоду, крім останніх 2-х років, в Україні імпорт товарів перевищував експорт, а отже сальдо експорту-імпорту протягом всього аналізованого періоду залишалось від'ємним, винятком є лише 2015 рік.

На формування від'ємного сальдо вплинули окремі товарні групи: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, механічні машини, засоби наземного транспорту (крім залізничного) пластмаси, полімерні матеріали, фармацевтична продукція та електричні машини.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту товарів в Україні в 2016 р. склав 0,93.

Протягом 2005 – 2016 рр. обсяг експорту послуг перевищував імпорт послуг в Україну. А отже протягом усього аналізованого періоду сальдо експорту-імпорту послуг в Україні було позитивним.

На формування позитивного сальдо вплинули, в першу чергу, обсяги транспортних послуг, у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг, з переробки матеріальних ресурсів. Коефіцієнт покриття експортом імпорту послуг у 2016 р. склав 1,85.

У товарній структурі експорту України і в 2015 р., і в 2016 р. складали промислові товари, класифіковані головним чином за видом матеріалу, і харчові продукти та живі тварини, напої та тютюн. У 2016 р. порівняно з 2015 р. скоротилась частка експорту непродовольчої сировини (крім палива) та хімічних речовин і аналогічної продукції, а також машинного і транспортного устаткування. В той же час зросла частка експорту тваринних і рослинних олій та жирів і різних готових виробів.

У структурі імпорту України в 2016 р. найбільшу частку складав імпорт машин і транспортного устаткування, на другому місці знаходилася частка імпорту мінерального палива, мастил та аналогічних матеріалів. У попередньому 2015 році найбільшою була частка мінерального палива, мастил та аналогічних матеріалів, а друге місце займала частка імпорту машин і транспортного устаткування. У 2016 році порівняно з 2015 роком скоротилась лише частка імпорту мінерального палива, мастил та аналогічних матеріалів і сировини непродовольчої, крім палива. В той час як частка усіх інших складових імпорту товарів зросла.

Значну частку експорту товарів України складав експорт у Російську Федерацію, хоча він і скоротився порівняно з 2015 роком на 2,8 в.п. У 2016 році порівняно з 2015 роком збільшилася частка українського експорту товарів у Єгипет, Польщу, Італію та Індію.

Найбільшу частку експорту послуг серед країн Європейського Союзу Україна надавала Німеччині, Великій Британії, Кіпру та Польщі.

Серед інших країн значна частка українського експорту послуг, як уже було відмічено раніше, припадала на Російську Федерацію, США, Швейцарію та Туркменістан.

У структурі експорту послуг у 2016 році найсуттєвіші збільшення порівняно з 2015 роком спостерігалися у обсягах наданих послуг Туркменістану (за рахунок зростання послуг з будівництва) та США (комп'ютерних, інформаційних послуг). В той же час у 2016 році зменшилися обсяги експорту послуг Швейцарії (за рахунок скорочення обсягів допоміжних та додаткових транспортних послуг, послуг для переробки товарів з метою реалізації за кордоном) та Великій Британії (послуг залізничного транспорту, комп'ютерних).

У 2016 р. найвагоміші обсяги послуг серед країн ЄС Україна одержувала від Великої Британії, Німеччини, Кіпру, Польщі та Австрії. Серед інших країн світу Україна найбільше послуг отримувала від США, Російської Федерації, Туреччини та Швейцарії.

Найбільше зростання імпорту послуг в Україну в 2016 році порівняно з попереднім роком відбулося із США, Туреччини, Польщі. При цьому зменшення відбулися в обсягах послуг від Німеччини, Російської Федерації та Великої Британії.

Аналіз державного боргу України, який також було здійснено в роботі, показав, що основними причинами виникнення та значного зростання державного боргу в Україні є дефіцит державного бюджету, а також постійний дефіцит платіжного балансу.

Протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція до стійкого зростання абсолютних показників прямого державного боргу, як внутрішнього, так і зовнішнього. І якщо до 2015 року сума внутрішнього боргу то перевищувала суму зовнішнього боргу, то була незначно меншою, а з 2015 року спостерігається чітка тенденція до суттєвого випередження зростання зовнішнього боргу над внутрішнім боргом країни.

У загальній сумі гарантованого державного боргу України протягом усього аналізованого періоду сума зовнішнього боргу була значно більшою, ніж сума внутрішнього гарантованого боргу.

Аналіз валютної структури державного боргу показав, що найбільшу питому вагу всіх зовнішніх запозичень Україна здійснює у доларах. Так у 2016 році запозичення у доларах США складають 74,5%. Частки зобов'язань в євро та російських рублях становили відповідно 10,5 та 1,7%.

На основі проведеного аналітичного вирівнювання було зроблено висновок, що до 2008 року відбувалося уповільнене зменшення показника державного боргу України, яке після 2008 року переросло в прискорене зростання.

Наостанок можна підсумувати, що державний кредит є важливим інструментом регулювання економіки. Однак, проведений аналіз показав, що Україна в останні роки переважно запозичує кошти інших держав, але не використовує той фінансовий арсенал, який є всередині країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
2. Закон України «Про митну справу в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
3. Закон України «Про єдиний митний тариф» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
4. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
5. Закон України «Про операції з давальницькою сировиною» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
6. Закон України «Про режим іноземного інвестування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Закон України "Про державний бюджет України на 2016 рік", ухвалений Верховною Радою України 25.12.2015 р. (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради . - 2016 р. - № 5.
8. Закон України "Про державний бюджет України на 2017 рік", ухвалений Верховною Радою України 21.12.2016 р. // Відомості Верховної Ради. - 2016 р. - № 4.
10. Бюджетний кодекс України [Текст]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
11. Буглай В.Б., Ливенцев Н.Н. Международные экономические отношения. Учеб. пособие – 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 159 с.
12. Вахненко Т.П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи // Фінанси України. — 2009. – № 6 – С. 14-28.
13. Вахненко Т.П. Трансформація боргової моделі України у кризовий період // Вісник НБУ. –2009. – № 11. – С. 40-45.

14. Голуб А. А. Социально–экономическая статистика: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 295 с.
15. Гомонюк, А. В. Статистичний аналіз експортно-імпортних операцій України [Текст] // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина I. – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С.33-42.
16. Герчикова Н.Н. Международные экономические организации. Регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности: Учеб. пособие – М.: Изд-во АО «Консалтбанкир», 2001. – 622 с.
17. Дадалко В.А. Мировая экономика: Учеб. пособие – Мн.: „Урожай”, „Интерпрессервис”, 2001. – 592 с.
18. Елисеева И.И., Юзбашев М.М. Общая теория статистики: Учебник / Под ред. чл.–корр. РАН И.И. Елисеевой.–М.: Финансы и статистика, 1995.– 368 с.
19. Єрмошенко М. Питання стратегії управління державним зовнішнім боргом // Економіст. – 2002. – № 2. – С. 33-39.
20. Ефимова М.Р., Петрова Е.В., Румянцев В.Н. Общая теория статистики: Учебник. – 2–е изд., испр. и доп. – М.: ИНФРА–М, 2005. – 416 с.
21. Курс социально–экономической статистики: Учебник для ВУЗов / Под ред. проф. З. Назарова М. Г. – М.: Финстатинформ, ЮНИТИ – ДАНА, 2000.
22. Международная экономика. Колесов В.А., Кулаков М.В. – М.: ИНФРА, 2004. – 474 с.
23. Международные экономические отношения. Учебник для вузов / Е.Ф. Жуков, Т.Н. Капаева, Л.Т. Литвиенко и др.; под.ред. проф. Е.Ф. Жукова. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 1999. – 485 с.
24. Милашко О. Г. Міжнародна статистика : навчальний посібник / О. Г. Милашко, А. З. Підгорний, О. П. Русева. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 162 с.

25. Мировая экономика: Учебник / Под ред. проф. А.С. Булатова – М.: Юрист, 2002. – 734 с.
26. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран: Учебник / Под ред. д-ра экон. наук, проф. В.П. Колесова и д-ра экон. наук, проф. М.Н. Осьмовой – 3-е изд. – М.: Флинта: Московский психолого-социальный институт, 2001 – 480 с.
27. Рязанова Н. С. Міжнародні фінанси. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – Київ: Видавництво КНЕУ 2001. – 410 с.
28. Салтинський В.В. Особливості організації кредитування національних економік міжнародним валютним фондом // Фінанси України. — 2013. – № 2. – С. 60-65.
29. Самотоєнкова О. В. Економічна статистика : навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 182 с.
30. Статистичний щорічник України за 2005 рік. –К.: Консультант, 2009. - 480с.
31. Статистичний щорічник України за 2012 рік. –К.: Консультант, 2013. - 480с.
32. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України у 2005 році», Київ, 2006.– 245с.
33. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України у 2012 році», Київ, 2013. – 245 с.
34. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році», 1 том Київ, 2017. – 139 с.
35. Статистика: Учеб. пособие / Харченко Л.П., Ионин В.Г., Глинский В.В. и др.; Под ред. канд. экон. наук, проф. В.Г. Ионина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 445 с.
36. Статистика: Учебник / под ред. Елисеевой И.И. – М.: Высшее образование, 2007. – 566 с.

37. Тарасенко І.О. Статистика: Навчальний посібник. – :К.: Центр навчальної літератури, 2006.- 344с.
38. Теория статистики: учебник / Шмойлова Р.А., Минашкин В.Г., Садовникова Н.А., Шувалова Е.Б.; под ред. Шмойловой Р.А. – 5-е изд. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 656 с.
39. Теория статистики: Учебник / Под ред. Громыко Г.Л. М.: ИНФРА, 2010. – 414 с.
40. Світова економіка. Підручник / А.С. Філіпенко, О.І. Рогач, О.І. Шнирков та ін. – К.: Либідь, 2000. – 582 с.
41. Сіваченко І.Ю., Кухарська Н.О., Левицький М.А. Вільні економічні зони: Навчальний посібник – К.: Дакор; Алерта, 2001 – 480 с.
42. Экономическая статистика: Учебник / Под ред. Иванова Ю.Н. М.: ИНФРА, 2010. – 480 с.
43. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
44. Офіційний сайт Державної служби статистики України.- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
45. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. – Режим доступу: <http://imf.org>.
46. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>